

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT:
Parohiile: . . . . . 200 Lei
Particulari: . . . . . 160 Lei
Membrii Agrului . . . . . 100 Lei

No. 3843/1935.

PARTEA OFICIALĂ

Concurs la parohii.

Pentru complenirea parohiilor Beliu (protopopiatul central), Beiuș-Uileac (protopopiatul Beiușului) și Nușfalău (protopopiatul Șimleului), se publică concurs cu termenul de 1 Dec. 1935.

Oradea, Șed. Cons. din 19 Octomvrie 1935.

No. 3957/1935.

Cuncurs la parohia Beiuș-Șoncuș.

Pentru complenirea parohiei Beiuș-Șoncuș (protopopiatul Beiușului), care prin trecerea în deficiență a Revmului Ignație Sabo urmează să devină vacantă, se publică concurs cu termenul de 1 Decemvrie crt.

Oradea, 29 Octomvrie 1935.

No. 3816/1935.

Schimbările intervenite în averea și veniturile cultelor.

Publicăm mai jos adresa On. Minister al Cultelor (Serviciul inventarierii averilor și stabilirii veniturilor proprii ale Cultelor) cu No. 179190/1935.

„Legea pentru inventarierea averilor și veniturilor aparținând bisericilor naționale și celorlalte culte, publicată în Monitorul Oficial No. 162 din 17 Iulie 1934, prin aliniatul II al art. 2 obligă părțile constitutive ale tuturor cultelor, ca să comunice Ministerului Cultelor și Artelor, în cursul lunii Decemvrie a fiecărui an, orice schimbare intervenită în inventar, în averea și veniturile cari fac obiectul acestei legi.

Independent de modul cum se va soluționa prin parlament problema salarizării clerului pe viitor, controlul și evidența pe care Statul trebuie să o aibă asupra situației materiale a cultelor este o necesitate.

De aceea vă rugăm să binevoiți a atrage atenția conducătorilor părților constitutive ale acelei eparhii asupra obligației de a ne comunica în cursul lunii Decemvrie toate schimbările intervenite în inventarul, averea și veniturile lor. Actele respective ni se vor trimite co-

lectiv, prin intermediul acelei administrații eparhiale, iar nu separat și vor fi vizate de organele prevăzute în lege.

Ni se va trimite asemenea copia bugetului pe anul financiar în curs dela toate părțile constitutive ale eparhiei.

Aceste dispozițiuni privesc și starostiile, abațiile și în general toate ordinele și congregațiile călugărești“.

În urma acestei adrese lăsăm tuturor părților constitutive ale Diecezei, cari anul trecut au înaintat inventarele averilor, să ne înainteze rapoartele despre eventualele schimbări intenvenite în cursul anului 1935 și toate să înainteze și copia bugetului pe anul 1935. Parohiile și filialele, rapoartele despre schimbări le vor înainta în dublu exemplar Oficiilor protopopești până cel mult în 5 Decemvrie crt., cari apoi din întreg protopopiatul le vor înainta Ordinariatului până cel mult în 15 Decemvrie crt. Aceste rapoarte le vor înainta numai parohiile și filialele, la cari s'au făcut asemenea schimbări, însă toate, fără nici o excepție, au să înainteze în termenul și pe calea de mai sus, în dublu exemplar copia bugetului pe anul 1935, după modelul celor anexate în anul trecut la inventare și declarații. Imprimarele necesare pentru bugete se pot primi dela Seminarul teologic. Oradea, 6 Noembrie 1935.

No. 3933/1935.

Școală comercială elementară la Blaj.

Pe lângă școala comercială superioară gr. cat. de băeți din Blaj s'a înființat și o școală comercială elementară, care în acest an va funcționa numai cu cl. I.

Frații Preoți sunt rugați să îndemne pe părinții, cari au copii absolvenți de 4 clase primare și cu aplicare către comerț, să-și înscrie copiii la această școală. Taxa de înscriere și de frecvență e 1500 Lei pe an, plus 200 Lei taxă de excursii și de stricăciuni, iară taxa de întreținere la Internat este de 6125 Lei.

Oradea, 31 Octomvrie 1935.

Congresul General al AGRU-lui la Carei.

Intr'o atmosferă de înaltă spiritualitate și caldă frățietate s'a ținut la Carei, în zilele de 25—27 Octomvrie a. c. cel de al VI-lea Congres general al AGRU-lui. Este cea mai de seamă manifestație religioasă și națională ce a avut vreodată loc în acest oraș dela frontiera de Vest a țării. Suntem prea aproape de mărețul eveniment ca să putem aprecia după cuviință însemnătatea lui. Ne mărginim, deci a încresta diferitele momente așa cum au urmat.

Ziua I-a.

Vineri, 25 Oct. a. c. orele 14:30 a avut loc primirea Comitetului central în gară. D-l Dr. N. Dărăbanth, primarul orașului și D-l Dr. Benedict Rusu președintele AGRU-lui din loc, salută în cuvinte alese pe membrii Comitetului central. În numele acestuia răspunde D-l Vicepreședinte general Dr. Gelu Egri din București, evocând momente duiioase din trecutul Românilor de pe aceste meleaguri.

Ședința Comitetului central.

S'a ținut la orele 16:30 în sala festivă a școlii normale de băieți, Deși ea a avut un caracter intim, având să pregătească lucrările ședinței din ziua următoare, au luat parte la ea, în afară de cei în drept, și alți membri ai Asociației. S'a citit raportul secretarului general, și în legătură cu acesta se fac unele observațiuni și se discută chestiuni intime ce privesc Comitetul central și mai ales pe cel de direcție.

Seara după agapa comună dela Casa Culturală a avut loc interesanta întrunire a Comitetului de Presă, prezidată de Păr. canonic I. Georgescu, care fixează obiectivele acestei ședințe: 1. Chestia participării la expoziția internațională a Presei Catolice din Cetatea Vaticanului. 2. Alcătuirea unui catalog de cărți bune creștinești, vrednice a figura în biblioteca oricărei organizații parohiale. După fixarea acestor obiective se citește lista publicațiilor periodice catolice și reprezentanții lor prezenți la aceasta ședință declară: că răspund la chestionarul primit și participă la numita expoziție. Pentru a înlesni lucrările Comitetului II. Sa Păr. Prepozit Alexandru Breban din Baia-Mare, oferă suma de 15.000 Lei. D-l deputat E. Lobonțiu se angajează să procure câteva date statistice foarte importante pentru al-

cătuirea unui memoriu referitor la situația presei românești. Privitor la alcătuirea catalogului de cărți se primește propunerea de a fi rugați să-și dea concursul D-nii profesori din învățământul superior și secundar. La urmă D-na Dr. Vicaș citește o importantă și instructivă conferință asupra presei.

Ziua a II-a.

La orele 8 s'a oficiat Liturghia solemnă, pontificată de Il. Sa Iacob Popa, prepozitul capitulului mitropolitan și asistentul general al AGRU-lui, înconjurat de un sobor de Preacucernici canonici prezenți la congres. Răspunsurile au fost date de corul parohial din Carei dirijat de dl. Boșca. În timpul acestei Liturghii Păr. Ion Gârleanu O. F. M. Conv. roștește o miscătoare cuvântare despre cinstea și datoria de a fi agrist. La orele 10 s'a continuat ședința Comitetului în sala cea mare a școlii normale. În cadrele acestei ședințe se continuă discuția raportului general, se fixează, în linii generale, problemele cari vor face obiectul discuției în ședința administrativă a Congresului, pentru după amiază, și se indică raportorii pentru diferitele chestiuni. Relativ la salarizarea clerului și întreg complexul de chestiuni dintre Stat și Biserică e invitat să raporteze D-l Dr. Victor Gherman, președintele AGRU-lui eparhial Oradea, 2. chestiunea Episcopiei Maramureșului D-l Dr. Florent Mihali, 3. chestiunea învățământului religios D-l Aurel Coza, 4. chestiunea Concordatului și rostului AGRU-lui Păr. I. Agârbiceanu, 5. lupta confesională D-l Augustin Cosma, 6. în chestiunea serbărilor naționale e rugat să raporteze D-l deputat E. Lobonțiu, 7. Păr. Dr. Titu Mălaiu se angajează să raporteze asupra luptei pornite de anumiți reprezentanți ai Ligii Antirevizioniste și ai For-ului împotriva persoanei Sf. Părinte Papa Pius al XI-lea.

Paralel cu aceasta s'a ținut în sala mică a școlii normale ședința Reuniunii Mariane a femeilor, sub președinția D-nei Marta Iepure. În cadrele acestei ședințe s'au citit rapoartele pe eparhii și s'a discutat programul de activitate pentru viitor.

La sfârșitul ședinței Comitetului Central a avut loc ședința *Operei Pontificale pentru Propagarea Credinței*. Păr. Can. Brînzeu, președintele național al acestei opere, face un larg expozeu asupra ei, stăruind asupra necesității

organizării ei pe întreg cuprinsul țării și mai ales asupra necesității colaborării în această privință a celor două rituri catolice din țară. S'a cerut stăruitor și publicarea unui buletin, pentru a-i ține pe membrii la curent cu activitatea și organizarea acestei opere. Neavând opera fonduri disponibile pentru așa ceva, generosul prepozit dela Baia-Mare, Păr. Alexandru Breban, oferă spre acest scop suma de 10.000 lei.

Deschiderea Congresului.

După masa comună dela Casa Culturală, la orele 15 se deschide întâia ședință administrativă a congresului general, în sala teatrului orășenesc „Carmen Sylva”. Ședința o deschide D-l Dr. Gelu Egri, evocând marile glorii naționale ale Românilor dela granița de Vest: Simion Bărnuțiu, Vasile Lucaciu, G. Pop de Băsești, etc. Citindu-se raportul general cu modificările fixate în ședința anterioară a Comitetului, de asemenea acela al casierului general, al Uniunii femeilor române și al Astru-lui, se dă cuvântul Păr. Mălăiu, care se ocupă de cele petrecute în ultima ședință a Sf. Sinod, după rapoartele publicate în Universul. Rectifică unele informații greșite și propune rectificarea lor în proiectul de moțiune. Se mai citesc și alte puncte destinate pentru moțiune. Se întreprinde apoi ședința și membrii pleacă la gară pentru întâmpinarea Înălților arhieriei. În fața gării admirabil pavozată cu drapele naționale și cel papal precum și cu ghirlande de flori, staționează miile de credincioși, veniți din tot județul Sălaj, Satu-Mare și chiar din părțile Mărginiei, jud. Bihor. Rostesc cuvântări de bun sosii în cinstea arhieriei: v-președintele Comitetului central, D-l prefect al Sălajului Dr. M. Gurzeu și o reprezentantă a Reuniunii Mariane a femeilor române. În splendidul cortegiu ce însoțește pe Înălții arhieriei face o deosebită impresie banderiuul de călăreți cari poartă unul drapelul național, iar celalalt steagul papal. Cortegiul pornește la biserică, unde o parte din credincioși ascultă cu adâncă evlavie Inseratul, iar miile de credincioși se grupează cucernici în jurul grandiosului altar — opera neobositei D-ne Eleonora Creșpai — improvizat între cele două biserici. Măreața cruce împodobită cu becuri electrice precum și ghirlandele de jur împrejur, fac o impresie feerică, și în făcerea nopții răsună mai puternic decât altădată cântările Paraclisului.

După Inserat are loc Sfințirea Casei Culturale. Ceremonia religioasă o săvârșește I. P. S. S. Valeriu Traian, rostind și câteva cuvinte de

circumstanță: la fel D-l vicepreședinte Dr. Gelu Egri: pe urmă președintele de onoare al AGRU-lui din Carei și președintele Casei Culturale D-l Dr. Ioan Gherman rostește, o înălțătoare cuvântare pe care o reproducem în întregime.

Înalți Prea Sfinți Părinți!

Domnule Președinte!

Cuvintele dulci și pătrunzătoare la suflet rostite cu atâta căldură și dragoste părințească de către prea iubitul nostru Arhieriu, îndemnurile luminate și încurajările primite dela d-l președinte al Agru-lui, — cu aceasta pentru noi fericită ocaziune, când ni s'a binecuvântat Casa noastră culturală, — cad asupra noastră, smeriți fii ai Bisericii unite române din Carei, ca ploaia binefăcătoare asupra ogorului însetoșat.

Sunt prea fericit a Vă putea asigura, că sămânța pe care a-ți împrăștiat-o cu atâta dragoste pe acest ogor al Bisericii, pe acest teren de activitate al Agru-lui, va încolți cu vigoare, va crește cu avânt și de bună seamă, va aduce roadele, pe cari le doriți.

S'ar putea oare, ca bucurându-ne de marea cinste ce ni se face, când în cadrul înălțătoarelor serbări ale Congresului general al Agru-lui am văzut binecuvântată de către un Arhieriu modesta afirmare a trudei noastre, — când am auzit cuvinte de recunoștință din partea d-lui președinte al Agru-lui; s'ar putea, ca aceste scumpe și însemnate evenimente din viața românilor uniți din Carei să nu ne încălzească până în adâncul sufletului, să nu ne întărească voința, să ne multiplice forțele pentru a duce înainte cu mai multă râvnă munca începută?!

Am încredințarea dela Reuniunea Românilor Uniți din Carei, — și-mi indeplinesc cu multă bucurie aceasta însărcinare, — a Vă declara, că toți membrii acestei Reuniuni sunt pătrunși de o curată și adâncă credință în Dumnezeu euharistic atât de bun și îndurător față de neamul românesc, — de credința în misiunea istorică a Bisericii unite române, misiune propovăduită în trecut și în prezent de atâția vrednici capi ai Ei, recunoscută și confirmată în atâtea rânduri de luminați bărbați de stat, — de credință în rostul și necesitatea Agru-lui pentru ridicarea și întărirea moralei creștine atât în viața particulară cât și în cea publică.

În slujba sfântă a acestei credințe s'a ridicat și acest mic lăcaș din contribuția fără preget a românilor uniți din Carei și azi suntem convinși, că binecuvântarea dată ei de către Arhieriu nostru, dorința exprimată a d-lui președinte și apoi ruga noastră fierbinte către Ceruri, va aduce darurile bunului Dumnezeu asupra activității ce se va depune în ea, ca astfel folosindu-ne și de acest lăcaș să putem lucra cu mai mult succes pentru binele neamului și pentru preamărirea Bisericii.

Primiți, Vă rog, mulțumirile respectuoase, omagiile călduroase ce vi se depun prin mine de către Reu-

niunea Românilor Uniți din Carei, care nu vă înceta a Vă implora dela bunul Dumnezeu și pentru fapta ce a-ți săvârșit-o azi, viață lungă și fericită.

Seara la orele 21 are loc un frumos concert artistic organizat de AGRU-I local. Cântă corul „Unirea” din Oradea de sub conducerea Păr. *Francisc Hubic*, urmează corul din Zălau de sub conducerea D-lui *Feier*, apoi admirabilul cor „Vasile Lucaciu” din Satu-Mare de sub conducerea D-lui Prof. A *Demian* și în fine cel din loc de sub conducerea D-lor Prof. *Dunca* și *T. Boșca*.

Ziua a III-a.

La orele 8 dimineața are loc în gară primirea D-lui Valer Pop, Ministrul Justiției și președintele general al AGRU-lui. Rostesc cuvântări de bun sosit D-nii Dr. M. Gurzeu prefectul Sălajului, Dr. Gelu Egri v-președ. AGRU-lui, Dr. Benedict Rusu președ. AGRU-lui din loc și Dr. N. Dărăbanth primarul orașului. Tuturor le răspunde D-l Valeriu Pop.

Sf. Liturghie.

La orele 9 s'a oficiat Liturghia pontificală. Cum biserica era neîncăpătoare, serviciul divin ș'a desfășurat în vasta curte a bisericii, și aceasta neîncăpătoare pentru miile de credincioși ce au alergat cu drag din toate părțile. Au slujit cei doi Episcopi cari au fost de față, înconjurați de numeroșii membrii ai Ven. Capiluri. Răspunsurile au fost date de corul „Unirea” din Oradea și corul „Vasile Lucaciu” din Satu-Mare. P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu, într'o inimoasă predică arată rolul religiei în viața unui popor. S'au împărtășit o mulțime imensă de credincioși precum și membrii Comitetului central în frunte cu D-l președinte Valer Pop. Numărul împărtășiților se urcă la câteva mii.

Procesiunea Euharistică.

La sfârșitul Liturghiei a avut loc o admirabilă procesiune euharistică. E o încolonare impresionantă a credincioșilor, cum nu se poate vedea decât în marile centre catolice din Apus. În fruntea cortegiului mergea un numeros grup de călăreți, apoi elevii și elevele, fanfara școlii normale, un grup de fetițe presărând flori, clerul, cu 72 de preoți în scumpe odăjdii, doi diaconi și cei doi Episcopi cari poartă sub baldachin pe Euharisticul Isus. În urma baldachinului pășesc în ordine perfectă și cucernică reculegere: Comitetul central în frunte cu președintele general, diferitele asociații catolice și cele vreo 20.000 de cucernici credin-

cioși, în frunte cu preoții lor îmbrăcați în odăjdii. Măreț spectacol al credinței cum numai bunii noștrii sălmăreni și sălăjeni știu să ne ofere! Cortegiul traversează străzile Iuliu Maniu, apoi Regina Maria, Victoria, I. G. Duca și Brătianu, revenind la biserică de unde au plecat. Aici bunii noștrii intelectuali agrišti așteaptă lungă vreme îngenunchiați în fața Sf. Sacrament reînțoarcerea nesfârșitei masse de credincioși, pentru a primi binecuvântarea Euharisticului Isus, care îi va întări în lupta pentru Neam și Lege.

Ședința Solemnă

are loc îndată după procesiune în sala teatrului orășenesc. Pe scenă, la masa prezidențială iau parte: Arhiereii, Comitetul central și autoritățile. Sala de astădată neîncăpătoare e țixilă de intelectuali, iar afară în fața teatrului mulțimea ascultă cu viu interes desfășurarea ședinței solemne transmisă prin megafoane. După invocarea Spiritului Sfânt, seniorul episcopului I. P. S. S. Valeriu Traian Frențiu rostește următoarea cuvântare:

Onorat Congres general,

Cu multă bucurie Vă salut pe teritorul Eparhiei Noastre și Vă mulțumesc cu toată căldura că primul congres general din al doilea ciclu de 5 ani ați hotărât să-l țineți aci în Carei, în această parohie fruntașă a Eparhiei Noastre.

Experiența de șase ani Ne arată că, congresele anuale ale Agru-lui sunt o binefacere sufletească pentru Biserica noastră, ele din an în an au contribuit la intensificarea cultului euharistic. Este imbucurător că acest cult euharistic s'a răspândit așa de repede în Biserica noastră prin vizitațiunile canonice, prin misiunile sacre, prin reuniunile de pietate al căror număr zi de zi crește, prin adunările și congresele Agru-lui la cari Preasfințirii Episcopi ai noștri n'au pregetat a lua regulat parte și a împărtăși în totdeauna mii și mii de credincioși cu adevăratul Trup și scump Sânge al Mântuitorului nostru Isus Cristos.

În această acțiune, Episcopatul și Clerul nostru a fost ajutat foarte mult de pilda cea frumoasă pe care o dă totdeauna Excelența Sa D-l Președinte al Agru-lui Dr. Valer Pop, care cu orice ocaziune s'a arătat un adevărat catolic practicant și a știut aduna în jurul său pe toți credincioșii noștri de frunte și ca niște creștini adevărați și buni cu toate ocaziunile s'au împărtășit în fruntea poporului, dând astfel un exemplu bun tuturor, atât Președintele cât și ceilalți intelectuali cari conduc Agru-l.

Anul acesta am mers cu un pas înainte. Acum două săptămâni Agrul parohial Blaj a ținut primul său congres parohial precedat de exercițiile spirituale ale membrilor săi și urmat de o admirabilă procesiune euharistică. Un început foarte laudabil care trebuie

urmat în toate parohiile noastre. E prea puțin ca numai la un an să fie una sau cel mult două procesiuni eucharistice în câte o Eparhie. În Apus în fiecare parohie catolică se face în fiecare lună câte o procesiune eucharistică împreună cu adorație de 48 ore. Atunci de ce să nu putem introduce și noi barem câte o procesiune eucharistică la an în fiecare parohie și filială cu ocaziunea congresului anual parohial, cum s'a făcut acum la Blaj. Cu cât mai des va fi purtat Isus în triumf pe străzile noastre cu atât mai mult ne va binecuvânta și cu atât mai mult se va sălășlui în sufletul tuturor dragostea adevărată către Dumnezeu și către deapropoalele noastre. Da, azi când se propagă atâtă dușmănie, ură, pizmă și lăcomie pe toate căile și cu toate mijloacele nu numai la noi ci în toată lumea, trebuie să le opunem acestor dușmani ai neamului săgețile dragostei adevărate poruncite de Mântuitorul nostru Isus Cristos. Această dragoste adevărată creștinească trebuie să fie călăuză noastră, steaua cea divină cântată de Poetul neamului, care trebuie să ne împodobească fruntea, dar mai ales sufletul fiecăruia dintre noi.

Menirea Agru-lui este de a face apostolat sfânt spre a apropia pe toți și pe toate de Isus Cristos. Însă unica cale de a-L afla și de a ne uni întru Cristos, este calea dragostei Lui. Precum Craii dela Răsărit numai călăuziți de o stea minunată au putut ajunge la Mântuitorul lumii, astfel și noi numai urmând luminoasa stea a dragostei putem deveni și rămânea adevărați ucenici ai lui Isus.

Toți membrii Agru-lui sunt datori să fie apostoli înflăcărați ai dragostei lui Cristos, care trebuie să stăpânească sufletele tuturor fiilor Bisericii noastre și să străbată sufletele tuturor fiilor neamului românesc, care are nevoie nu ca să fie divizat prin lăcomie, pizmă și ură, ci întărit prin unirea tuturor fiilor săi în adevărată dragoste frățească.

Onorat Congres, dacă noi ca membri ai Agru-lui, în deprinderea acestui apostolat am fi stânjeniți, — și se află de aceia cari nesocotesc porunca Domnului ce sună: »Poruncă, nouă Vă dau vouă, ca să vă iubiți unul pe altul, precum și eu v'am iubit pe voi«. (Io. 13. 34.) — și ne dușmănesc, ne batjocoresc, ne bârlesc, ne prigonesc și ar dori dacă s'ar putea să ne desființeze, acestora trebuie să-le opunem o armă cu mult mai puternică, care este dragostea lui Cristos și răbdarea până în sfârșit, prin care îi vom învinge cu siguranță și totodată ne vom dovedi că suntem adevărați ucenici ai lui Cristos precum ne-a zis: »Dintru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii mei, de veți avea dragoste între voi« (Io. 13. 35).

Dorind Agru-lui ca să aducă cât mai bogate roade întru a-i apropia de Cristos pe fiii Bisericii noastre, cari să devină toți creștini practicanți, conștii de toate datorințele lor creștinești, ca apoi și aceștia la timpul său prin pilda lor să atragă pe toți fiii neamului nostru la dragostea și unirea în Isus Cristos împreună

cu Preasfințirii Episcopi ai Provinciei noastre Mitropolitane, Vă binecuvântăm din tot sufletul toate lucrările voastre și ședința festivă a congresului general al Agru-lui din anul al VI-lea al existenței sale, o declăram deschisă.

Apoi dă cuvântul președintelui care într'o vibrantă cuvântare spulberă atacurile nedemne ale unor interesați, îndreptate împotriva Bisericii Catolice și a Capului ei august, Preafericitul Părinte Papa Pius al XI-lea. O publicăm și noi în întregime.

»Intrunindu-ne în congres general, la Careii-Mari, în prezența tuturor Înălților Arhieriei ai Bisericii Române Unite și înconjurați de neobicinuita afluență a zecilor de mii de credincioși din aceste ținuturi de Dumnezeu binecuvântate ale României, suntem stăpâniți cu toții de o adâncă emoție și mulțumire sufletească, din cauza dragostei și devotamentului pe care credincioșii de pretutindeni o arată sfinței noastre biserici. În această atmosferă de caldă mulțumire sufletească nu putem să nu evocăm congresul general al Agrului, ținut în anul Domnului 1934, la Lugoj. Congresul dela Lugoj a întrecut în măreție tot ce inima noastră de români și de creștini ar fi putut vre-odată dori. Înălțatoarea sărbătoare dela Lugoj a fost onorată de Înalta prezență a Majestății Sale Regelui Carol al II-lea, înconjurat de cei mai înalți demnitari ai țării, iar Majestatea Sa Regele, primit cu entuziasmul delirant și devotamentul neclintit al zecilor de mii de români uniți, adunați în Lugojul bănațean, a rostit una din acele minunate cuvântări ce nu se uită niciodată, rămânând un îndreptar neperitor al vieții noastre publice.

Cuvintele de înaltă înțelegere pentru importanța credinței și pentru rosturile Bisericii române unite în viața națională, rostite de Augustul nostru Suveran, sunt cea mai prețioasă răsplată a vredniciei noastre din trecut și a chemării prezente și viitoare a Bisericii române unite.

Oricât de mult ne-ar fi mângăiat și ne-ar fi încântat augustele cuvinte auzite la Lugoj, nu aceste sunt motivul adânc al neclintitei iubiri ce purtăm Suveranului și al devotamentului neștrămutat ce încălzește toate inimile pentru ideea monarhică. Suntem trup din trupul românesc și sânge din sângele românesc, iar această nație cu un trecut aproape bimilenar nu a putut concepe în cursul existenței sale și nici nu a realizat vre-odată o altă formă de guvernământ decât cea monarhică. Suntem în acelaș timp parte integrantă din Biserica Romei. Biserica catolică, dela început și până astăzi a avut o orânduire monarhică care ține de esența însăși a acestei biserici, iar cece ea a socotit de singur bun și util pentru sine, nu a pregetat și nu va înceta niciodată de a arăta ca singur bun și util pentru orânduiri omenești, atât de mult, încât consideră regalitatea ca fiind de drept di-

vin. Ca români și ca uniți în credință cu Roma, toți fiii acestei biserici sunt și vor rămâne pentru totdeauna zid și temelie indestructibilă, pe care regalitatea românească poate clădi și se poate bizui în orice împrejurări.

Biserica unită este biserică românească. Unirea cu Roma în curs de 200 de ani nu ne-a împiedecat să fim devotați intereselor națiunii din care facem parte, mai mult, această unire a promovat redesteptarea națională a poporului românesc, a stimulat formarea conștiinței naționale și a contribuit într-o largă măsură la realizarea unității naționale. Nici nu putea să fie altfel, deoarece Biserica Catolică din care facem parte, nu este internațională — să se înțeleagă odată pentru totdeauna: — Biserica Catolică este universală. Universalitatea nu implică o negațiune a naționalității. Biserica Romei a dat necontenit dovadă în curs de 19 veacuri că nu numai că nu pune piedici în calea dezvoltării firești a națiunilor, ci promovează și facilitează cristalizarea omenirii în națiuni și contribuie la desăvârșirea acestor nații. Multe din națiunile de astăzi în plin progres de afirmare pe tărâm intelectual și material își datoresc existența ocrotirii părințești, pe care în cadrul universalității sale Biserica Romei a știut să o dea fiecăreia din ele. Să nu ezitam a recunoaște că și noi Români avem de plătit un tribut în această privință. Dacă însă Biserica Română Unită în trecut a fost un dig de care s'au spart neputincioase toate valurile dușmănoase națiunii române, în viitor tot atât de mult va fi pavăza neclintită și nebiruită a românismului împotriva oricăror acțiuni fățișe sau clandestine, îndreptate contra integrității noastre teritoriale și morale.

Afirmațiuni iresponsabile caută să prezinte pe Sfântul Părinte ca ocrotitor al unor acțiuni lumești potrivnice nouă Românilor. Ce teme se poate pune pe documentarea pe care se sprijină aceste afirmațiuni de ultimă oră? Prea bine cunosc mistificările la care s'a dat autorul acestor informațiuni și în alte chestiuni, pe care le-a tratat, ca să nu mă simt îndemnat să pun în gardă pe toți cei de bună credință față de acest pretins aparat documentar și științific. Ceeace însă am aflat personal și ceeace a aflat orice Român care a avut onoarea să-l vadă pe Sfântul Părinte trebuie s'o mărturisim în mod public: Sfântul Părinte a arătat în orice ocazie și în fața oricui o afecțiune și o dragoste cu totul excepțională, nu numai față de Biserica română unită, ci și față de întreaga nație românească precum și față de destinele mărite din viitor ale României întregite. Donațiile în valoare de zeci de milioane de lei făcute instituțiilor din Blaj, Episcopiei din Cluj, Colegiul Român înălțat la Roma, Biserica minunată din Forul Traian donată Românilor, sunt numai unele din faptele și gesturile Sfântului Părinte ce în mod atât de fericit și concludent confirmă sentimentele ce le exprimă și le nutrește față de națiunea românească.

Acestor realități de netăgăduit ce li s'ar putea opune? Concordatul care nu recunoaște alipirea Basarabiei sau care are un substrat potrivit intereselor românești? Ce îndrăsneată mistificare. Suntem la largul nostru ca să spulberăm odată pentru totdeauna aceste neadevăruri. Cu toate că la 1878 România a pierdut județele din sudul Basarabiei, totuși Sfântul Scaun a menținut parohiile catolice din cele 3 județe răpitate nouă, sub jurisdicția Episcopului catolic de Iași și 40 de ani de domnie rusească nu au putut determina pe Sfântul Părinte să dispună desmembrarea acestor parohii dela o jurisdicție rămasă pe teritoriul României. Unirea Basarabiei deci nu a reclamat nici o măsură în ce privește Biserica Catolică din sudul Basarabiei. În ce privește celelalte județe din scumpa provincie dintre Nistru și Prut, Sfântul Scaun la 2 August 1921 cu mult înainte de încheierea concordatului, din proprie inițiativă, printr'un decret a rupt toate parohiile catolice din Basarabia, dela Episcopia de Tiraspol și le-a alipit și unit pe vecie Diecezei de Iași. Astfel în momentul încheierii Concordatului statutul teritorial al Basarabiei era pe deplin ratificat de Sfântul Scaun și după cum nu era nevoie de o recunoaștere nouă că Arhiepiscopia din București sau Mitropolia de Blaj aparțin României tot astfel nu era nevoie de această recunoaștere pentru Episcopia de Iași din care făcea parte integrantă pentru totdeauna toată Basarabia.

Concordatul a fost tratat și încheiat de I. C. Brătianu, mareșal A. Averescu, C. Banu, Alexandru Lapedatu, Octavian Goga, Vasile Goldiș, au mai colaborat la întocmirea și realizarea lui dr. C. Angheliescu și Nicolae Titulescu toți bărbați de stat al căror patriotism de o parte și dragoste pentru biserica ortodoxă de altă parte, ar fi o înjurie să-l demonstrăm sau să-l justificăm. Dacă ei au crezut că încheind Concordatul fac o faptă românească și compatibilă cu interesele bisericii ortodoxe, nu argumentele trase de păr a unor stăpâniți de idei preconceptuate vor putea convinge opinia publică a Țării Românești că ceeace s'a făcut a fost potrivit intereselor naționale și constituie un act de dușmănie față de Biserica ortodoxă română. Nu este locul de a combate toate argumentele ce se invoacă în sprijinul campaniei începute. Se va face la timpul său și la locul convenit, când opinia publică va vedea că cei ce inițiază această campanie sunt sau de rea credință sau nu și-au dat osteneala să cunoască nici constituția, nic legile țării, nici faptele fără de cunoașterea cărora într'o problemă atât de importantă nimeni nu are voie să se rostască. Cei a căror bună credință a fost suprinsă printr'un aparent lux de documentare, vor afla că cel care le-a servit astăzi acea documentare împotriva catolicismului românesc și a Concordatului, cu câțiva ani în urmă, era hotărât să militeze, cu tot atâta convingere »desinteresată« pentru încadrarea Bisericii române

ortodoxe în Biserica Romei. E suficient să afirmăm, fără putință de desmințire, că denunțarea Concordatului ar face un serviciu incomensurabil dușmanilor noștri din afară.

Nu mă sfiesc să accentuez din nou că o războire și o sfâșiere între cele două biserici românești pe orice chestiune, deci și pe chestiunea concordatului, ar fi o calamitate națională care nu ar putea să profite decât elementelor anarhice și subversive, cum și dușmanilor României. Câmpul de activitate pentru cele două biserici este atât de imens și puțința de colaborare pe țărâm național, moral și social atât de evidentă, încât oricine ar căuta să îndrepte energiile acestui neam dela munca armonioasă și frățească în folosul consolidării noastre naționale, către lupte fratricide și răscolitoare de patimi ce întunecă dreapta judecată, ar săvârși un act de nesocotire a intereselor superioare și permanente ale nației românești.

De aceia, pe cât de hotărâți suntem de a apăra cu tot devotamentul patrimoniul spiritual și național ce ne-au lăsat înaintașii în Biserica românească unită, în credință cu Roma, tot atât de hotărâți suntem a refuza, spre mărirea lui Dumnezeu și pentru binele patriei, orice luptă fratricidă, în adâncă convingere că și Biserica română ortodoxă împărtășește și va împărtăși întotdeauna aceste înalte, nobile sentimente creștinești și românești.

Numai astfel, în ziua supremei judecăți și unii și alții vom putea rosti cu inima curată: Doamne aceasta este via pe care a sădit-o dreapta ta.

La sfârșit publicul își manifestează satisfacția pentru cele spuse și afirmate de D-l președinte prin vii și îndelungate aplauze adresate persoanei Sf. Părinte.

Ia apoi cuvântul I. P. S. S. Iuliu Hossu mulțumind în numele episcopatului întreg pentru devotamentul cu care servește Biserica și pentru mărturisirile de credință față de Sf. Scaun. D. Valer Pop — spune Episcopul Hossu — a mărturisit ceea ce stăpânește sufletul Bisericii unite, iar cei cari au provocat răspunsul D-sale să știe că el este și răspunsul Bisericii noastre. Noi răspundem cu dragoste și aruncăm cu pâine.

Prefectul județului, D-l Dr. Mihai Gurzău salută congresul în numele guvernului. Dr. N. Dărăbanth tălmăcește sentimentele de bucurie ale căreienilor cari pot să găzduiască acest congres, care este totodată și cea mai grăitoare afirmare a elementului românesc la granița de Vest a țării.

Mai salută apoi congresul Păr. protopop Ignăție Borza, în numele bisericii ortodoxe, Dr. Földváry în numele confesiunilor minoritare, Dr. Benedict Rusu în numele organizației lo-

cale a AGRU-lui, D-na Olga Dr. Vicaș în numele Uniunii mariane a femeilor române unite, studentul Brânzeu în numele Astru-lui, D-na Dr. Gera în numele asociațiilor femeiești, D-l Cornel Pop în numele școlilor și D-l Aurel Coza directorul liceului „Vasile Lucaciu” în numele Astrei.

La sfârșit Păr. can. Dr. Aloisie L. Tăutu rostește o cuvântare programatică pentru viitor.

Se citesc telegramele primite dela: D-l ministru Al. Lapedatu, f. ministru Cipăianu, I. P. S. S. Mitropolitul Cisar, P. S. S. Episcopul Rusu, P. S. S. Episcopul Fiedler, P. S. S. Episcopul Robu, II. Sa Vicarul capitular Dr. Victor Macaveiu și Abatele Iosif Pop.

Se citesc apoi dările de seamă ale comisiunilor de verificare.

D-l Prof. Traian Popa invită congresul, ca la anul viitor să se întrunească la Târgu-Mureș, deodată cu sfințirea bisericii noi. Congresul primește invitația cu mulțumită.

Se citesc următoarele telegramele omagiale:

Sanctității Sale Papa Piu XI.

In Cetatea Vaticanului.

Congresul anual al Asociației generale a românilor uniți întrunit în orașul Carei, prezenți fiind preasfințirii Erențiu și Hossu cu peste douăzeci mii credincioși, prezintă Sanctității Voastre cele mai adânci omagii de neclintită dragoste și atașament către Scaunul lui Petru.

VALERIU POP, Președinte G-ral.

Majestății Sale Regelui Carol II.

Sinaia.

Congresul anual al asociației generale a românilor uniți întrunit în Carei oraș de frontieră la tangibilele hotare ale graniței de vest, prezintă omagii de credință, de nestrămutată dragoste Regelui tuturor românilor, egal de drept, ocrotitor al fiilor aceluiaș neam.

VALERIU POP, Președinte G-ral.

Domnului Alexandru Lapedatu Ministrul Cultelor

București.

Congresul general vă mulțumește din toată inima pentru urările făcute A-grului și pentru sentimentele calde de dreptate exprimate Bisericii române unite asigurându-vă de înalta considerație ce vă poartă.

VALERIU POP, Președinte.

Inchiderea congresului.

D. ministru *Valeriu Pop*, a declarat terminate lucrările congresului, spunând următoarele:

Am ajuns astăzi cu voia lui Dumnezeu, la sfârșitul lucrărilor noastre. Imi exprim un mare regret că n'am putut fi prezent la lucrările de ieri și la inaugurarea noului local al Casei culturale a reuniunii unite din Carei.

Vă cer îngăduința să dau și eu o contribuție de 25.000 lei și în acelaș timp să mulțumesc din suflet preasfinților arhieriei cari n'au cruțat nici o oboseală spre a veni aci.

Cer dela Cel de Sus, ca congresul să ne întărească și să fie un îndemn bun, trudei noastre, și după cum aci, ne-am adunat lepădând meschinele preocupări mărunte așa să mergem înainte propovăduind iubirea către Christos, Neam și Rege.

De încheiere D-l Dr. Ionel Pop citește următoarea

M O Ţ I U N E.

1 Congresul, sesizându-se de nedreptele atacuri îndreptate cu atâta reacredință și neînțelegere a intereselor superioare ale Statului împotriva Sf. Scaun și a Augustei persoane a Sf. Părinte dela Roma, declară din nou și cu toată energia neclintită sa credință și alipire către Scaunul papal al Romei, ocrotitor și susținător al intereselor neamului românesc. — Făcând zid de apărare în jurul Augustei persoane a Sf. Părinte, Suveranul nostru spiritual, respinge cu energie toate atacurile nedrepte ce-l ajung din partea celor rău voitori și neînțelegători și protestează cu toată energia împotriva ponegririi nedrepte și a calomniei nedemne prin care se năzuește a se atinge persoana suveranului pontif, cu scopul de a slăbi încrederea și alipirea fiilor bisericii noastre către Scaunul Papal, încreștinătorul și binefăcătorul nostru de totdeauna.

În această ordine de idei congresul respinge și vestejește campania dusă împotriva Concordatului cu Siântul Scaun, concordat cerut și realizat de oameni luminați ai neamului, cu ținerea în vedere a intereselor superioare ale neamului și ale țării.

2. Congresul păstrează sentimente de profund devotament și vie recunoștință față de Majestatea Sa Regele Carol II, iubitul nostru Suveran, care prin gestul participării sale regale la serbările bisericii noastre din anul trecut la Lugoj, prin spiritul de dreptate și obiectivitate, egal de protegitor al tuturor cultelor din țară, ce-l caracterizează, și-a câștigat și mai mult dragostea și alipirea noastră neștearsă și neuitată.

3. Congresul general al Agru-lui adunat aici la această frontieră, pe pământul udă de lacrimile și sudoarea sutelor de generații ale cre-

dincioșilor bisericii Române Unite, care formează și acum masa compactă a elementului autohton din aceste regiuni de Vest ale țării, protestează cu dărză energie împotriva oricărei tentative dușmănoase de știrbire a hotarelor de Vest ale țării și declară că credincioșii acestei biserici vor forma zid de apărare cu sufletele și cu trupurile lor al acestor hotare pe veci așezate prin putere drepturilor poporului românesc și prin vitejia fiilor săi.

4. Congresul respinge cu indignare și revoltă sufletească terfelirea în presă a persoanelor Înălților noștri arhieriei și înconjurându-i cu toată dragostea și cu tot devotamentul nostru, le oferim întregul sprijin și concurs în purtarea sarcinei grele a conducerii bisericești și a sufletelor noastre.

5. Congresul, lămurit asupra problemei Statusului Catholic din Ardeal, cere cu insistență, în interesul neamului și al bisericii Române Unite, neîntârziata punere în aplicarea a așa zisului Acord dela Roma, pentru ca aceste interese să fie cât mai curând satisfăcute.

Se declară solidar și aprobă întocmai atitudinea președintelui său general în această chestiune, precum și atitudinea în celelalte probleme cuprinse în recenta sa declarație dela Blaj.

6. Constatând cu satisfacție progresul realizat în formula cu privire la avort din proiectul de Cod penal, în urma atitudinii demne a iubiților noștri Arhieriei și a influenței președintelui nostru general, acum ministru al Justiției, congresul face apel la toți membrii săi și la toți bunii patrioți ai acestei țări, ca să ia o atitudine energetică împotriva primejdiei ce se pregătește neamului prin înscrierea în codul penal a practicei vătămătoare de moravuri a avortului medical. Cerem, ca formula ce se va înscrie în acel cod să fie în deplină concordanță cu principiile moralei creștine, patrimoniul spiritual comun al întregului popor românesc.

7. Congresul general se deszice de orice luptă confesională, păgubitoare deopotrivă bisericii și neamului. — Respinge cu energie acuzarea cu lipsă de patriotism a bisericii care a deșteptat și propagat sentimentul național în poporul român. — Protestează împotriva oricăror mijloace și unelte de vrajbă și prozelitism, cum sunt înființarea de episcopii și parohii în teritorii compacte române unite, cu scopul de a desbina și a turbura buna armonie între frați.

8. Congresul solicită cu toată tăria pentru clerul român-unit, salarii demne și conforme pregătirii sale academice, corespunzătoare rolului său de educator și moralizator al poporului român creștin.

9. Constată cu regret, că doleanțele bisericii române-unite cu privire la rolul ei la sărbătorile naționale, la învățământul religios în școlile de toate gradele, la numirea de învățători uniți pentru educarea religioasă-morală a copiilor ei din școlile Statului, la îngrijirea spirituală a soldaților uniți, cuprinse în Moțiunea dela

Lugoj, n'au fost nici măcar luate în seamă de autoritățile în drept. Protestează împotriva acestei inexplicabile tăceri.

Solicită concursul autorităților administrative și judiciare pentru combaterea plăgii sociale a concubinajelor și a violării repaosului duminical.

10. Congresul hotărăște continuarea activității de formare a conștiințelor, organizarea și delimitarea cadrelor, conform expunerii făcută de directorul său spiritual. Hotărăște pășirea la realizări practice pe terenul presei, conform sugestiilor făcute de Comitetul său de presă.

Congresul ia sfârșit cu binecuvântarea I. P. SS. LL. Episcopi.

După aceea are loc o masă comună la Casa Culturală, participând la ea peste 200 de invitați.

Seara la teatru s'a ținut un concurs de coruri fărănești cu un succes admirabil, distribuindu-se și premii.

Nu putem în acest loc să nu ne exprimăm admirația față de organizatorii locali ai congresului cari cu atâta râvnă și pricepere au satisfăcut, peste așteptare, orice exigențe de ale congresiștilor. Laudă lor.

După Congresul din Carei . . .

Pentru aceia cari au participat la Congresul general al AGRU-lui, este mai presus de orice indoială, un fapt precis stabilit, că zilele de sărbătoare dela Carei, înseamnă a etapă importantă în mișcarea noastră de reintegrare sufletească.

Prin străduința localincilor s'a creiat o atmosferă atât de prietenească, încât, fără nici o exagerare, după două zile ne-am despărțit cu greu. Discuțiile destul de animate, dar pătrunse întotdeauna numai de adevăratul interes al asociației, au dus la concluzii, a căror realizare, fie chiar parțială numai, va însemna un real progres pentru viitor. Dar mai presus de orice altă considerație, convoiul fără sfârșit al cucernicilor pelerini, în înțelesul cel mai adevărat al cuvântului, a dat adevăratul caracter al acestui congres. M'am oprit, ca să pot trece în revistă lumea imensă, care a participat la procesiunea euharistică. Ei bine, nici când nu am văzut o masă așa de mare de oameni, atât de profund impresionată de solemnitatea momentului. Indiferent că erau la începutul sau sfârșitul procesiunii, pe fețele tuturor era adânc intipărit sentimentul de profundă evlavie. Nici o vorbă, nici o privire distrată, nici un gest supărător — pe tot parcursul; doar câțiva dintre intelectuali făceau excepție, poporul credincios dela safe s'a prezentat însă cum nu se poate mai frumos. Aceeaș ordine perfectă s'a

putut constata la miile de credincioși, cari s'au cuminecat, așteptându și liniștiți rândul, fără a fi nevoie de vreo aranjare.

Am ținut să accentuez această atitudine demnă a poporenilor, care denotă o adâncă convingere religioasă, pentru a arăta încă odată marile în datoriri ce le are lumea noastră intelectuală. Sătenii noștri sunt religioși, profund credincioși și foarte disciplinați dacă ne ocupăm de ei, și valoarea educativă a acestor serbări întrece orice inchipuire; iată cum AGRU-lui nostru îi revine un mare rol național, în fața desagreării produsă de fricțiunile politice.

Chiar acest Congres a scos încă odată la iveală imensa importanță națională a bisericii noastre, încât a apărut ca ceva natural, că de data aceasta însuși ministrul cultelor în numele întregului guvern, în dubla-i calitate, ca istoric a ținut să consființeze aceasta — pentru trecut, prezent și viitor de-o-potriva. La Lugoj, Oradea, Carei și Sighet, Biserica română unită cu Roma prin tot atâtea congrese generale ale AGRU-lui, a ținut să și spună categoric cuvântul prin cei mai chemați reprezentanți ai săi în frunte cu episcopii, în prezența intelectualilor și a zecilor de mii de credincioși — că granița dela apus este pentru vecinicie făurită. **Dar poate nici când și nimeni nu a vorbit mai clar și hotărât, ca cei jertfiți Haidudorogului. Și totuși alaltăieri la monumentul lui Ciordaș, fiu de preot unit, eri la al lui Dănilă, preot unit și al consăteanului meu Popovici din Sânt-Lazar — cei chemați n'au avut nici măcar bunul simț elementar, ca să creadă de cuviință, că și Bisericii noastre îi revine un rol oarecare . . .**

Nu incupe nici o indoială însă, ca până la capăt adevărul nostru va birui. Cel puțin odată la an, deja a șaseoară am dat și vom da dovadă de aceasta, până când rușinați toți se vor pleca, bătându-și pieptul cu părere de rău și plecându și capul cu smerenie.

În această convingere și credință datori suntem a continua munca începută cu tot mai mare zel. Noi am fost răsplățiți pentru cei de ieri și cade-se deci ca cei de azi să pregătim răsplata celor de mâine.

O clipă nu vă indoiiți, ci cu Dumnezeu înainte!

Dr. V. GERMAN

medic, Președintele Agru-lui eparhial.

— Pentru pacea lumii. Primejdia războiului amenință din nou lumea. Ce e de făcut? Să ne rugăm pentru pace, ca ea să stăpânească între oameni. De aceea Sf. Părinte, într'o scrisoare mai recentă trimisă Păr. Ledochowski, generalul Iezuiților, își exprimă dorința ca membrii »Apostolatului Rugăciunii« să se roage în chip special pentru pacea dintre oameni. Numai de sus putem spera pacea cea adevărată. Membrii »Apostolatului Rugăciunii«, cari numără peste 30 de milioane de înscriși, vor fi cei dintâi cari vor asculta glasul de chemare și se vor ruga pentru pacea a toată lumea.

Date Referitoare la Istoria Episcopiei Ortodoxe Române de Oradea

MINISTERUL CULTELOR ȘI ARTELOR

FERDINAND I.

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională Rege al României.

La toți de față și viitori, sănătate :

Corpurile legiuitoare au adoptat și votat iar Noi sancționăm ce urmează :

L e g e

pentru restatornicirea în Ardeal a vechei episcopii din Oradea.

Articol unic. — Vechea episcopie ortodoxă română din Oradea, în ținutul Bihorului, se restatornicește în drepturile sale de odinioară.

Această lege s'a votat de Senat în ședința dela 23 Iunie 1920 și s'a adoptat cu unanimitate de șasezeci și șapte voturi.

Președinte, General C. Coandă.

Secretar, E. Melidon.

(L. S. S.)

Această lege s'a votat de Adunarea deputaților în ședința dela 13 August anul 1920 și s'a adoptat cu majoritate de unasută treizeci și două voturi, contra trei.

Vice-președinte, A. Imbroane.

Secretar, Lazăr Iacob.

(L. S. A. D.)

Promulgăm această lege și ordonăm că ea să fie investită cu sigilul Statului și publicată în Monitorul Oficial.

Dat în București la 30 August 1920.

FERDINAND.

(L. S. St.)

Ministrul cultelor și artelor,

Octavian Goga.

Ministrul justiției ad-interim

D. A. Grecianu.

No. 3655.

În această lege se prevede »restatornicirea în Ardeal a vechei episcopii din Oradea« deși în această localitate și în județul Bihor nu a existat niciodată episcopie ortodoxă schismatică sau slavo-bizantină catolică.

Referitor la episcopia din Oradea învățatul canonic Dr. Augustin Bunea (membru al Academiei Române) scrie ¹⁾ următoarele :

— »Este minunată stăruința cu care unii scriitorii români repeșesc greșala că »Românii din ținutul Orăzii-mari în timpul domniei lui Ștefan-cel-Sfânt au avut episcopia lor, care se numără între 7 episcopii despre cari scrie episcopul Pilgrim cătră Papa Benedict al VII-lea, că au existat înainte de venirea Ungurilor în Panonia«.

În toată corespondența dintre episcopul de Passau, Pilgrim și Scaunul Apostolic al Romei

¹⁾ Dr. Augustin Bunea : Incercare de Istoria Românilor București, Ediț. Academiei Române 1912 pag. 173.

nu se face nici cea mai mică amintire despre Români și despre episcopia lor din Oradea.

Pe timpul principelui unguresc Geiza (992—995) trăia în Passau episcopul Pilgrim (971—991), ca sufragane al mitropolitului-arhiepiscop de Salzburg, care avea iurisdicțiune, și asupra aceleia părți din Avaria, ce fusese cucerită de împărăția franco-germană. Pilgrim doria să scoată Ungaria de sub jurisdicțiunea episcopului din Salzburg și să o supună sub jurisdicțiunea sa, pe motivul, că Hunia sau Ungaria este identică cu țara Avarilor, de odinioară, care fusese sub jurisdicțiunea »arhiepiscopiei« de Passau încă își avuse odinioară reședința arhiepiscopicească în Lorch, pe care a trebuit să o părăsească din cauza răutățită a vremurilor, de sine urmează, că Ungaria încă trebuie să fie supusă episcopului de Passau și acesta să fie înălțat la demnitatea de arhiepiscop și astfel făcut neatârnat de arhiepiscopul de Salzburg. Ca să dovedească, că Avaria a avea a stat sub jurisdicțiunea arhiepiscopiei de Lorch, Pilgrim a fabricat niște bulle false în cari se afirmă, că a avea a existat odinioară »arhiepiscopia« născocită de Lorch.²⁾

Intemeindu-se pe aceste dovezi false, Episcopul scrie Papei Benedict VII, în anul 974, o scrisoare în care se numește pe sine »smerita slugă a bisericii din Laureacum« (Lorch) se arată ce progrese mari a făcut Creștinismul în Ungaria și fiindcă el singur nu poate îngriji de acești creștini, cere ca Papa să-i sfințească câțiva episcopi ca ajutor, deoarece pe timpul Romanilor și Gepizilor șapte episcopi au fost subordonați bisericii din Lorch.³⁾

Este deci evident, că în corespondența dintre Pilgrim și Scaunul Papal nu este vorba de șapte episcopate depe timpul Sf. Ștefan, deoarece Pilgrim a fost episcop pe timpul principelui Geiza, tatăl Sf. Ștefan. Apoi aici nu este vorba despre niște episcopii, cari ar fi existat înainte de venirea Ungurilor în Panonia, ci de niște episcopi, cari au existat în Panonia și nu în Dacia Traiana cu mai multe sute de ani înainte de venirea Ungurilor. În fine episcopiile depe timpul Romanilor în Panonia nu pot avea nici o legătură cu născocita episcopie românească a Orăzii-Mari depe timpul Sf. Ștefan, episcopie, care nu este amintită nici într'un act.⁴⁾

Dr. Ilarion Pușcariu în lucrarea sa ⁵⁾ amintește de 16 episcopii sufragane mitropoliei ardelene de Alba-Iulia. Aceste episcopii ar fi avut reședința în : Beiuș, Bistra, Făgăraș, Feleac, Galaț, Mureșana, Oradea, Sătmar, Timișoara, Caransebeș, Ienopolea, Cumania, Maramureș, Vad, Silvaș și Geoajiu. Ele ar fi existat

¹⁾ Falsitatea acestor bulle a dovedit-o Dümmler în scrierea sa : »Pilgrim von Passau ud Erzbistum Lorch« și Dr. Balics Lajos : »A kereszténység története« p. 132—145.

²⁾ Endlicher : Rerum Hungaricarum Monumenta Arpadiana pag. 131—133.

³⁾ Dr. A. Bunea : Jerarchia Românilor pag. 98—99.

⁴⁾ Dr. Ilarion Pușcariu : »Metropoliia Românilor Ortodocși din Ungaria și Transilvania« Sibiu, a. 1900 form. 8 pag. I+VII + 434 la pag. 4.

chiar din veacul al X-lea formând o veche mitropolie românească și ar fi subsistat până în veacul al XVII.

Aceste afirmațiuni nu corespund adevărului. Românii din Transilvania erau subordonați episcopilor latine din Alba-Iulia, Cenad și Oradea până la a. 1556, iar dela acest an se începe calvinizarea Românilor. Alba-Iulia era reședința unui simplu episcop, care în mod abuziv se intitula de »mitropolit«.

Intre aceste 16 episcopii născocite de Ilarion Pușcariu vedem amintite și pe acelea din Oradea și Beiuș. Referitor la aceste episcopii dr. Augustin Bunea (membru al Academiei Române) în lucrarea sa : *Jerarhia Românilor din Ardeal și Ungaria*⁴⁾ scrie următoarele :

»A șaptea episcopie (sufragană mitropoliei de Alba-Iulia născocită de frații Pușcariu¹⁾ este cea de Oradea. Aici însă n'a existat nici nu a putut exista — în sensul canonului IX-al Conciliului Lateran IV din a. 1251 un episcop schismatic alături de episcopul latin de Oradea.

Istoriografi români din vechiul regat și din Transilvania cad în greșala de a scrie neadevăruri referitor la Biserica Românilor din Bihor. Mai ales istoria episcopiei române ortodoxe este necunoscută înaintea lor. În cele ce urmează voi da toate datele serioase referitor la această chestiune, plecând dela Legea de înființare a acestei noi eparhii românești.

P. Dejeu.

¹⁾ Apărută în Blaj, 1904. la pag. 196.

²⁾ Frații Pușcariu sunt : N. Popea, Pușcariu și Păcățeanu.

Un document istoric.

În preajma congresului general al AGRU-lui din Carei, ziarul „Viitorul”, semioficiosul guvernului dela 27. 10. 1935 pag. 4, aduce, sub titlul, „Pentru lămurirea unei interpretări tendențioase”, o scrisoare a d-lui Alexandru I. Lapedatu, ministrul Cultelor și al Artelor, împotriva acțiunii de învrăj-bire confesională a Neamului Românesc. Acțiunea de învrăj-bire a pornit, precum se vede și din acest document, dela d. Prof. Onisifor Ghibu și câțiva reprezentanți ai FOR-ului. Suntem departe de a identifica vederile acestor învrăjbitori cu acelea ale adevăraților noștri frați Români, mai cumiști și mai cu bun simț decât s'ar putea bănui de atâtea ori. Până acum eram obișnuiți să auzim cuvinte de recunoaștere și de încurajare din partea reprezentanților diferitelor autorități ale Statului, cu prilejul jubileelor, aniversărilor sau a inaugurărilor noastre culturale și bisericesti : Acum ni se ia apărarea din biroul ministerial, nesesizat de nimeni. Sperăm că, pe viitor, când vor fi sesizate, aceste birouri vor înțelege tot mai mult dreptatea revendicățiilor noastre și ne vor da câștig de cauză. Până atunci, mulțumim d-lui ministru Al. I. Lapedatu pentru publicarea acestui document de importanță istorică :

Domnule Director,

În articolul „Alea iacta est”, publicat în numărul de astăzi al Universului, d-l Onisifor Ghibu, relevând și comentând anumite pasagii din cuvântarea ce am rostit în 6 Octombrie trecut la adunarea generală a Frăției ortodoxe române, finută la Caransebeș, lasă a se înțelege că între cultele cari „prin caracterul lor internațional sau șovin au interese

protionice Statului”, este cuprinsă și Biserica română unită.

Intrucât, nici-un moment, nu pot lăsa ca o asemenea interpretare să-mi fie atribuită, țin să se știe că am considerat și consider Biserica română unită, așa cum poziția ei este fixată în Constituția țării, ca Biserica Românească alături de cea ortodoxă și că niciodată n'am confundat-o și nu o voi confunda cu celelalte culte (minoritare), cari, după aceeași constituție își au o situație aparte.

Mai mult, ce mă privește, atât ca istoric, cât și ca om politic, nu numai că n'am contestat caracterul și rolul național al Bisericii române unite în istoria neamului, dar l-am afirmat, cu tărie și convingere, ori de câte ori mi s'a dat prilejul. Scrierile mele istorice au fost, în această privință, adesea invocate, spre a se arăta aportul însemnat pe care această Biserică l-a adus în desvoltarea vieții culturale și politice a poporului românesc de peste Carpați. Iar cuvântările mele publice, rostite la atâtea ocazii, ca ministru al cultelor, cu deosebire însă la discutarea și votarea în Parlamentul țării a celor două legi organice bisericesti, pe cari le-am prezidat, sunt și ele tot atâtea dovezi ale caracterului ce totdeauna am atribuit Bisericii române unite, ca biserică națională a neamului, alături de Biserica ortodoxă.

În privința aceasta nu poate fi deci nici-un echivoc și nici-o nedumerire. Și sunt sigur că alături de mine stă orice conștiință românească, care, cunoscând nenorocirile, pe cari certurile și luptele confesionale dintre fiii aceluiaș neam, le-au provocat în trecutul nostru, își dau seamă de primejdia ce ar rezulta, pentru viața noastră națională, dacă ne-am lăsa târâți în vâltoarea unor astfel de certuri și de lupte, astăzi, când din nenorocire, mai multe sunt cauzele și pricinile ce ne desbină, decât acele cari ne împreună.

De aceea, protestând împotriva interpretării tendențioase ce se încearcă a se atribui cuvintelor mele mai sus amintite, îmi fac o patriotică datorie de a atrage luarea aminte a tuturor bunilor români asupra necesității menșinerii unor raporturi armonice și frățești între cele două biserici românești și de a-i sollicita la o acțiune solidară, nu de învrăj-bire, ci de unire, pe toate chestiunile de interes superior și permanent ale neamului.

Această a fost și este de altfel atitudinea nu numai a mea, ca ministru al cultelor, dar și a guvernelor din cari am făcut și fac parte, întrucât ea stă la baza politicii bisericesti a partidului național-liberal.

Primiți, vă rog, Domnule Director, asigurarea distinciei mele considerațiuni.

București, 25 Octombrie 1935.

ALEX. LAPEDATU.

CRONICI

— **Sințirea bisericii din Câmpia.** În 3 Nov. a. c. I. P. S. Valeriu Tr. Frențiu a sfințit biserica din Câmpia, filia parohiei Curitâu din Sălaj. O biserică maiestoașă în toată înfățișarea ei, executată cu multă grijă și în extern și în interior. Iconostasul, operă de de rândul celor din catedralele de Cluj, Baia-Mare și Zălau, cu pictură bine executată și lemnăria ieșită din neîntrecutul atelier S. Keresteși din Tășnad, lucrată în motive românești, absoarbe privirea ochilor. Naia bisericii, o mare întinsă de bănci uniforme, lucru vrednic de remarcat și de urmat.

Acest sfânt lăcaș cu tot ce are frumos și decor, reprezintă dărnicia inimoasă a credincioșilor din Câmpia, a celor ce au dat cu mână largă pentru ca să se poată sfinți închinându-se azi, în spirit și adevăr, într'o clădire vrednică de aceasta dreaptă închinăciune. În actul de consacrare închis și sigilat în masa altarului alături de sfintele moaște, găsim un nume: *Nicolae Henghea*, marele proprietar de mori, care, stabilit între cele două comune Curitâu și Câmpia, matre și filie, s'a folosit și de una și de alta ca să-și adune, cu prilejul zidirii bisericilor, comoară în loc scutit de furi și de molii, dând pentru Câmpia, de pildă, 250 mii, adecă sfertul sumelor angajate în clădire. Fericită împrejurare, pe care numai copilul mai mic crezu că o întrece cu mult, când după ce sărută și el cu sfiată mâna E. S. Episcopului, s'a ales cu o medalie pe care o strângea cu mâinile amândouă săltând cu bucurie și cu o față înbușorată de fericire.

Biserica era gata de mai înainte în măsura de a fi deschisă credincioșilor, ceea ce se și făcu prin binecuvântarea protopopilor originari din aceea comună Domișan Cupșa, Arhid. și protop. în Tășnad, și Mon. Iona Oltean azi protop în Supor.

Ziua consacrării a fost o zi de mare sărbătoare pentru păstor și credincioși deopotrivă, cari și-au văzut realizată opera pentru care mult au trudit și au primit în biserica lor, acum gata, cuvântul și poveștele părințești ale Arhipăstorului.

La aceasta sărbătoare a fost de față administrația în frunte cu prefectul Sălajului Dr. Mihai Gurzău, care n'a întrelăsat ocazia de a dovedi totdeauna munca și interesarea cuvenită față de tot ceea ce privește bunăstarea sufletească a obștei. Cea mai mare parte a poporului, venit ocazional în procesiuni evlavioase și sărbătorești, a ascultat sfânta slujbă afară la un altar în liber, unde le-a vorbit la inimă și cu multă pricepere Păr. I. Pop din Coșeu. Iar în biserică neobositul cor bărbătesc din Zălau dirijat de D-I Vasile Fier, a dat răspunsurile la liturghia pontificală celebrată de Ex. Sa cu asistența: Revm. Canonic Dr. L. Tăutu, delegatul Capitlului catedral din Oradea, Mon. I. Ol-

tean, protop. tractual, Mon. Valentin Sima, paroh local, Mon. Simeon Barbulovici paroh în Bocșa, servind ca diaconi Mon. Vasile Barbu, primnotar Consist. și Cl. Dr. G. Stan prof. de teol. Oradea.

Păstorului sufletesc local, Mon. Valentin Sima, îi revine recunoscuta satisfacție și mângâierea de a-și vedea încheiată și dusă la bun sfârșit seria clădirilor bisericesti: casă parohială în Curitâu, biserică în Curitâu și biserică în Câmpia.

— **Dela Liga Națiunilor.** În legătură cu aplicarea sancțiunilor economice luate de Liga Națiunilor împotriva Italiei, la Geneva s'a pus chestiunea situației speciale a Romei, centrul Bisericii universale și sediul mai multor asociații și instituții cu caracter universal. Care va fi soarta acestora în caz de aplicare rigidă a sancțiunilor economice? Care va fi în deosebi situația Seminarilor și Universităților cari se susțin din daniile diferitelor națiuni și sunt menite a crește preoți pentru respectivele națiuni? Președintele L. N. a primit cu plăcere propunerea făcută de către un delegat și a aprobat să fi studiată în toate amănunțele ei. De altfel *Sf. Scaun* și până acuma a avut grije ca instituțiile sale cu caracter universal să poată funcționa în mod normal.

Pentru oficiile parohiale.

Chitanțele pentru rata II-a a abonamentului la revista noastră s'au trimis M. On. Oficii protopopești, de unde se pot ridica ocazional.

Dela AGRU-I Diecezan Oradea.

Calendarul AGRU-lui pe anul 1936 e sub tipar și va fi, ca și în trecut cel mai ieftin calendar românesc din țară. Va conține un material bogat și instructiv, diferite ilustrațiuni și îndreptar tipiconal amănunțit. — Va costa numai 10 Lei. Tot la 10 exemplare se dă unul gratuit.

Pentru ca de ziua AGRU-lui — 6 Dec. — să nu lipsească din mâna nimănui, se poate comanda de pe acum.

În special On. Preoți și președinți de organizații locale sunt rugați să depună tot zelul pentru răspândirea calendarului asociației noastre.

Cererile de exemplare se vor trimite pe adresa: AGRU-I Diecezan Oradea, Piața Unirii No. 3.

Comitetul Eparhial.